

Hiç kuşku yok ki temas da dokunuş da mahrem olsun ya da olmasın yalın bir dokunmadan ibarettir. Dokunma bu noktada dokunuş ile temasın metaforu durumundadır. Temas için de dokunuş için de dokunma kullanımsal olarak daha öne çıkabilir ancak tensel dokunuş, görsel dokunuş, işitsel dokunuş derken kuşatıcı dokunma kavramı büyük ölçüde ötelenir, hep dokunmasız bir dokunma imgenir. Dokunmasız dokunma imgesi dokunuş ile teması için bir imgedir. Olan biten teması ve dokunuşu için bir dokunmadır: göz görmez dokunur, kulak işitmez dokunur, dil tatmaz dokunur, burun koklamaz dokunur önce. Görmek görüntünün dokunması ya da görüntüye dokunmaktır, işitmek sesin dokunması ya da sese dokunmaktır, bir başka deyişle görmek dokunmaktır, işitmek dokunmaktır, tatmak dokunmaktır, koklamak dokunmaktır; her birinin kapısı dokunmaya açılır, dokunmadan geçer, dokunmayla vücut bulur. Her duyu nesnesine dokunur, nesnesiyle karşılıklı dokunur. Öyleyse, görmek görüntünün, işitmek sesin, tatmak lezzetin, koklamak kokunun nesnesine karşılıklı teması ya da dokunuşudur.

Dilimizdeki temasta olmak deyimi de doğrudan dokunma edimine gönderme yapar. İstençliliği ve istençsizliği öteleyerek irtibatı kalmayı ifade eder. Duyular nesnelere ile muhatap olmak için onlara uzanmalı ve bağlanmalıdır. Duyusal bağlanma vuku bulmazsa temas olmaz, temas olmazsa kaynaktan sağırılık, tatsızlık, kokusuzluk vuku bulur. Deyim yerindeyse, duyusal bağlantısızlık, dokunuştan yoksun olduğundan tanılanamaz, tanımlanamaz. Kaynağın niyeti de böylece yansızlaşır ya da hiçleşir. İrtibatı kesmeyelim demek, temasta olalım, bağlantıyı koparmayalım, dokunuşa bağlı ve bağımlı olalım, dokunuştan kopmayalım demektir, ama asıl önemlisi dokunuşla varolalım demektir; aracılanmış/araçsallaşmış duyu ne olursa olsun bir biçimde dokunuşu varoluşumuz için sürdürüelim demektir. Ancak biz burada dilimizde aynı anlamlarda kullanılan sözcükleri birbirinden ayırarak, anlamsal ayrıtlarını belirleyerek kavramsallaştırma peşindeyiz. Bu nedenle burada kullanmakta olduğumuz dokunma, dokunuş, temas terimleri birbirleri ile aynı anlamlarda değil, aksine istençli olup olmamalarına göre farklılaşmış anlam alanlarına karşılık gelirler.

Gündelik dilde kullandığımız kimi ifadeler göz attıktan sonra öncelikle istençli dokunmayı ayırt etmek üzere dokunuş terimine tutunalım. Dokunma, tercih edilmiş bir uzamda karşılıklı gerçekleşen bir duyu olduğunda işteş hale gelir. İşteşliği ve seçilmişliği onu karşılıklı dokunuşa dönüştürür. Dokunuş işteş bir dokunmadır, çünkü dokunulan da dokunur; tercih edilmiş bir dokunmadır, çünkü salt tercih edilen, yani dokunulan uzamı harekete geçirir. Dokunulan şey her durumda dokunuşun hitabına mazhurdur ve dokunulan ile dokunana birbirine eklemler. Dokunulan aynı zamanda dokunana dokunan olunca, dokunma da ister istemez işteş olur ve karşılıklı dokunmaya, yani dokunuşa dönüşür. Baktığınız size bakmayabilir ya da duyduğunuz sizi duymayabilir, tattığınız çoğu koşulda sizi tadamayabilir ama dokunduğunuz size dokunur; dokunan dokunulandır aynı zamanda, dokunulan da dokunan. Karşılıklı dokunma dokunuştur ve birbirinde karşılıklı izler bırakır. “Çömlekçinin parmak izleri nasıl çömleğe yapışık kalırsa” (Benjamin, 2012: 120) çömleğin çamuru da çömlekçinin ellerine yar olur. Bir ölünün ardından ona ya da tabutuna son dokunuş böyledir.⁴Bir testi ustası ya da bir seramik sanatçısı yaptığı işe dokunuşunu katar. Dokunulan soğuk bir taş duvar bile, yüzyılların yaşanmışlığı ve sıcaklığı ile dokunana dokunur ve dokunana ya da dokunan ele dokunulan bir yüz, ten ile ele dokunulan bir ten olur.

Temas ise, bir parça rastlantısal bir olgu gibi durur ve istençsiz dokunmayı kapsayıcıdır. Dokunuş tercihli ve/ya da işteş olduğundan bağımlı bir edim gibi dururken, konu temas olunca dokunuş birden bağımsızlaşır. Çünkü temas dokunuştan ayrı olarak istenç ve tercih dışı olarak gerçekleşir. Dolayısıyla temas, dokunmaya bağlı ancak dokunuştan ise uzaktır. Görsel alandaki tercih dışı görmenin ya da göze takılmanın tekabül ettiği alan dokunsallıkta doğrudan temasa karşılık gelir. Bir bağlaşımla kurmak için dokunma ve dokunuş görsel düzeyde bakışa karşılık gelirken temas görmeye karşılık gelecektir. Temas öyleyse istençsiz olarak işlev gören ancak ortaya çıktığında dokunmanın kavram alanına girebilen ve dokunuşla karşılaştırılan bir dokunsallık olgusudur. Temas tercihsiz iken dokunuş tercihlidir. Bedenin uzuvları üzerinden düşünüldüğünde el dokunuşa daha yatkındır, el dokunacağı şeyi tercih edebilir. Bedenin el ve yüz dışında kalan diğer yerleri ise temasa daha yatkındır. Kol, bacak ya da ayak birilerine ya da bir şeylere

⁴ Burada bir ölünün ardından ona ya da tabutuna son kez dokunma isteğini anımsayalım. Son kez dokunma isteği, irtibatın artık kesileceği hüznünü içkindir; son kez de olsa ona dokunma onu görme ve sonra hatırla(n)ma isteğinin dışavurumudur. Bir yakarıştı son dokunuş, sevilen ile gidebilme, onda bir iz bırakabilme isteğidir. Tabutu taşıma isteği de, kabire toprak atma isteği de son kez dokunuş çabasıdır. Ölüye dolaylı ya da dolaysız dokunuş isteği bir bağ kurma, bir irtibat süreğenliğinden ibarettir.

çarpabilir ve teması ortaya koyabilir. Beden el ile dokunuşu gerçekleştirirken elsiz temas eder. El ve yüz dışında bedenın bedene değmesi mahrem dokunma alanına gönderme yapar. İstençli olarak bedenlerin dokunuşu ihlal edilebilir bir mahrem bir alanı dillendirirken, temas, istençsiz olduğundan, mahrem alanın doğrudan ihlali anlamına gelir ve ondan sakınılır.

Bedenin uzuvları üzerinden hareketle yapmaya çalıştığımız ayırım kuşkusuz çok keskin çizgilerle birbirinden ayrılmazlar. Çünkü temas olarak niteleyebileceğimiz bedensel bir dokunma kimi zaman bir dokunuşun kapısını aralayabilir ya da dokunanın dokunuş olarak öngürdüğü bir dokunma, dokunulan tarafından rahatsız edici bulunarak temas düzleminde değerlendirilebilir. Sonuçta, dokunmanın işlemindeki her iki düzey de -istençli ya da istençsiz olsun her koşulda doğrudan bir iletişim durumunu ihsas eder ve dokunsal bir iletişim işlevi görür.

2. DOKUNSAL İLETİŞİM

Dokunsallık tüm kavram alanıyla biricik işlev yerine getirir; iletişim işlevi. Kaynaktan hedefe giden ileti/ler dokunsallığın tercihli cephesinde gelişir, dokunsallıktan kodlanmış bir kesit ile işleme girer. Seçilmiş dokunsal iletiler hedefin verdiği geri besleme ile iletişim sürecine katılır. Her iletişim sürecinde olduğu gibi dokunsallık da tüm dokunsal iletişim tür ve bileşenlerini yanına alarak, dokunsal ileti/ler kodunu kendi dilsel koduna aktarır, onları dokunsal dil kodunda yoğurur. Dokunsal dil kodlarının inşa ettiği dil aracılığıyla dokunsallık söylemi inşa olur. Dokunsallık söylemi de dokunsallık metinlerini kurgular. Her dokunsal söylem dokunsallığın türsel verilerine dayanır. Dokunsallık türlerinin sınıflandırılabilir yapısı -el ile dokunma, mekan ile dokunma, beden ile dokunma... gibi- anlam adacıklarının bir araya getirir. Her adacık, üzerinden işlem yapılabilir bir dokunsallık birikimi sağlar, genel bir dokunsallık birikiminin işlem dağarları olarak işlev görürler. Sınıflandırılmış her tür, dokunsallık tipolojisi için dizisel (paradigmatik) veriler derlemiş demektir. Dokunsallık tipolojisi, dokunsal iletişim sürecinde tekil ya da çoğul etkileşimleri, çeşitli anlamlama düzey ve düzeneklerini, değişik anlamsal ayırtı ya da benzerlikleri ayrımlamış bir yapıyı kurgular, zihinsel olarak kurgulanmış -görsellik, işitsellik vd- diğer tipolojilerden diğer tipolojilerden -görsellik, işitsellik vd- beslenir. Her dokunsal iletişim ve/ya da etkileşim çabası, hangi tipolojik sınıflandırmaya ait olursa olsun, sonuçta iletişim sürecinde işlev gören dokunsal iletilerin sunduğu anlatım imkanlarıyla gerçekleşir, dokunsal iletişimin tipolojik verileriyle dizimsel (sentagmatik) içerikler üretebilir.

Dokunsal tipolojiler, iletişim işlemine, iletişim uzamına, iletişim zamanına, iletişim kişilerine göre çeşitli başlıklar altında toplanabilir; tutmaktan kavramaya, dokunmaktan ellemeye, tensel temastan tinsel temasa dek bir dizi tipolojik sınıflandırmaya uğratılabilirler. Dokunsal iletişim eksenli bir tipoloji kurgulayabilmek için de, öncelikle, dokunmanın biricik işlevinin iletişim olduğunu, bir dokunma ediminin doğrudan iletişim süreçleri sonucu gerçekleştiğini, kesinlikle bir iletişim niyeti taşıdığını idrak etmek gerekir. Bir iletişim çabası olarak okşamak gibi bir dokunma edimi, dokunsal iletişimin yakınsallığına gönderme yaparken gözün, zihnin, kulağın dokunması, dokunmanın mesafeli olduğunu imgeler. El sıkışmak, bir dokunuş olarak kavramsallaşırken, kaynak ile hedef amaçlanmış iletişim durumundan bu kavramsallaşma aracılığıyla etkilenir. Kaynağın hedefi etkileme becerisini dokunmanın dokunulanda bıraktığı iz imgesinde okumak gerekir.